

KRUMLOVSKÝ LES II - EAST: RECENT EXCAVATIONS OF THE MESOLITHIC MINING AREA

KRUMLOVSKÝ LES II - VÝCHOD: NOVÉ VÝZKUMY MEZOLITICKÉ TĚŽEBNÍ OBLASTI

MARTIN OLIVA
MZM - Anthropos

ABSTRACT:

In the territory of the Czech Republic Krumlovský les represents the most important source of raw materials for the chipped industry. The extraction of Jurassic cherts peaked as late as in the Early Bronze Age and lasted into the Hallstatt Age. Hence, the extraction was discontinued as late as around 500 BC, and, since the end of the Eneolithic at the furthest, thousands of tonnes of excavated and knapped cherts made their way into the filling of the shafts and on the piles instead of being transported elsewhere. Radiocarbon date GrA-34410 supports the beginning of mining and places the hearth at the mouth of shaft I-12 between the years 8810 and 8560 BC. Remains of extraction on a much larger scale, probably from a front face of the slope, are being uncovered in the Area II. However, the upper portion of the slope and its top was entirely disturbed by quarrying during the Eneolithic and especially the Bronze Age. For the present, the expanse of the Late Mesolithic spoil heap exceeds 50 metres on the contour line and 16 metres on the slope, and in one-meter thickness it continues farther to the east. This mass-scale activity with no evident practical purpose suggests that certain social changes were also occurring in south Moravia just before the onset of the Neolithic.

KEY WORDS: Mesolithic, Mining, Jurassic chert, Krumlovský les, Moravia, Neolithisation.

I. INTRODUCTION

Krumlovský les, Southern Moravia, represents the most important source of raw materials for the chipped industry in the territory of the Czech Republic. The Krumlovský les Upland is formed of Precambrian igneous rocks, covered by Miocene (Eggenburg - Ottňang) sandy sediments, with numerous redeposited Jurassic and probably also Cretaceous cherts (PŘICHYSTAL 2010; 2013, 79 sq.). However, an entirely different seam character prevailed in the eastern parts of southern extraction fields I and II, just where the Mesolithic extraction is documented (Fig. 1). These are very hard breccias of granodiorite detritus with an admixture of sand and chert pebbles of various sizes (Fig. 2). The forested ground forms the NW part of the lowland of the Dyje and Svratka rivers with its central area 415 m above sea level. The primacy of this extraction area rests in its substantial expanse, preservation of above-ground formations in the shapes of heaps and natural stone "stools" for primeval knappers, and also incomparable duration of mining (OLIVA 2010). To our astonishment, it was ascertained that - rather than culminating in the Stone Age, the period when cherts were most required - the extraction of Jurassic cherts peaked as late as in the Early Bronze Age and lasted into the Hallstatt Age. Hence, the extraction was discontinued as late as around 500 BC, and, since the end of the Eneolithic at the furthest, thousands of tonnes of excavated and knapped cherts made their way into the filling of the shafts and on the piles instead of being transported elsewhere. In the Bronze Age, the terrain as a whole, mainly the surfaces of small ridges, was lowered to varying degrees and the spoil from dumps on the slopes was taken up again upslope at the end of extraction (OLIVA 2019).

PŘEHLED BĀDÁNÍ O MOHYLOVÉ KULTUŘE NA MORAVĚ V 19. A 20. STOLETÍ

DIE ÜBERSICHT DER FORSCHUNGEN ÜBER DIE HÜGELGRÄBERKULTUR IN MÄHREN IM 19. UND 20. JH.

STANISLAV STUHLÍK

Slezská univerzita, Opava

ABSTRACT:

Burial mounds in Borotice were discovered in the middle of the 19th century, its age however was unclear. First undoubted finds of Tumulus culture in Oblekovice and Pasohlávky date from late 19th century. Doubts about the existence of Tumulus culture in Moravia lasted for much longer and lots of finds were therefore categorized as from other cultures. From the beginning of 20th century the number of finds were gradually increasing. From early twenties an independent group of Tumulus culture were identified in Lower Austria and Moravia. In the thirties a number of burial mounds were discovered and surveyed including some interesting graves and a hoard of bronze industry and pottery. After the World War II several important systematic excavations were carried out. Discussion on the origin of Tumulus culture and its influence on the Urnfield Culture were held.

KEY WORDS: Moravia, Middle Bronze Age, Middle-Danubian Tumulus culture, 19th and 20th c.

I. POČĀTKY V 19. STOLETÍ

Studiu mohylové kultury nebyla na Moravě v minulosti věnována příliš velká pozornost, ačkoliv první akci spojenou s touto kulturou můžeme datovat již do poloviny 19. století. Jako první známou lokalitu středodunajské mohylové kultury na Moravě můžeme označit mohylník v Boroticích na Znojemsku. V roce 1850 při svých vlastivědných toulkách Moravou objevil Moritz Wilhelm Trapp (obr. 1), pozdější kustod Františkova muzea (dnešní Moravské zemské muzeum), na svahu obráceném k severu skupinu 17 mohyl, z nichž jednu dal i otevřít. V Brandl o této akci později napsal: *Borotice, ves, kde nad dvorem pan Trapp na pastvisku 17 hrobů nalezl; jedna z nich otevřena a našly se v ní dvě kostry sedící, mimo to bronzové náušnice, malé kleště a urny krásně dělané. Nedaleko odtud jest mnoho menších hrobů pohanských okrouhlé podoby, v nichž též kostry se našly. Hroby tyto jsou důkazem, že jižní krajiny vlasti naší již v prastaré době veledůležitě byly, o čemž se přesvědčíme při popisu porčí Dyje* (BRANDL 1863, 270). V dalším výzkumu M. Trapp nemohl již pokračovat, neboť majitel velkostatku, jemuž pozemek s mohylami patřil, další kopání nepovolil (PALLIARDI 1899, 33). Nálezy se bohužel ještě v 19. století ztratily (TRAPP 1891, 74; PALLIARDI 1899, 33), takže chronologická klasifikace získaných nálezů, a tedy i celého mohylníku zůstala na více než 100 let otevřená. Mohylník byl v pozdějších letech obvykle spojován s mohylovou kulturou, ačkoliv jednoznačné datování do střední doby bronzové umožnila po více než sto letech od jeho objevení až menší sondáž katedry archeologie brněnské univerzity (PODBORSKÝ 1963).

Označení mohylová kultura pochází z pera historika, archeologa a redaktora Památek archeologických Josefa Smolika, který v roce 1884 jako jeden z prvních badatelů popsal mohyly v Čechách (SMOLIK 1884). Krátce nato se objevila i práce, která přinesla zveřejnění hrobů pod mohylami z Bavorska (NAUE 1887). O další prohloubení znalostí o mohylové kultuře se postarala jedna z největších osobností české archeologie Lubor Niederle. Ten od

STARŠÍ STŘEDOVĚKÁ KERAMIKA Z TVRZE V KRALICÍCH NAD OSLAVOU

DIE ÄLTERE MITTELALTERLICHE KERAMIK VON DER FESTE
IN KRALICE NAD OSLAVOU

ZDEŇKA MĚCHUROVÁ
Archeologický ústav MZM

ABSTRACT:

The paper deals with fragmentary finds of older medieval ceramics from excavations of Vlasta Fialová at the fort of Kralice nad Oslavou. Nearer find circumstances of these fragments are unknown, therefore it is necessary to analyse them only according to their morphology, edge shape, decoration and possibly kind of ceramic material. The fragments originate evidently mainly from pot-like vessels, from their edges, bulges and bottoms. According to the edge shapes this shard collection can be divided into double conic, pulled up, and squared roof-shaped fragments. The basic decorative elements are groove, reeding, wavy line and multiple wave, rows of scores and continuous lines made by a fine tracing wheel. The material often contains graphite, some pieces are enhanced with sand grog, but several fragments contain a mica admixture. This classification in the given order corresponds to the chronological succession.

KEY WORDS: Kralice nad Oslavou, older medieval ceramics, edge fragments, graphite, mica.

I. ÚVOD¹

V našem příspěvku jsme si dali za úkol vyčlenit kolekci zlomků starší středověké keramiky z archeologického materiálu z terénního výzkumu, který probíhal na tvrzi v Kralicích nad Oslavou pod vedením Vlasty Fialové od konce 50. let a v 60. letech 20. století. Záměrně neužíváme odbornější termín raně středověká keramika, v poněkud uměle vytvořeném souboru je totiž zachycen i přechod ve vrcholně středověkou keramikou konce 13. a 14. století.

Jen stručně připomeňme, že podnět k výzkumu byl dán historickou tradicí místa tvrze, známé coby tajné sídlo tiskárny Jednoty bratrské v letech 1572–1620, kde byla vytištěna proslulá Bible kralická. Mimořádným unikátem se stal především nález několika tisíc originálních tiskařských liter a knihařských ozdob (FIALOVÁ 1959, 12, 44; MĚCHUROVÁ 2002, 19–29; MITÁČEK ed. 2010); v souboru archeologických nálezů se však zachovalo množství zajímavých dokladů středověkého a renesančního kamnářství, užitkové keramiky a kovových předmětů (MĚCHUROVÁ 2018).

Také stavebně historický průzkum reliktní tvrze (provedený koncem 70. let 20. století) ukazuje na několikafázové osídlení. K nejstarší etapě patří stopy ohniště a zbořené pece mezi neprůkaznými zbytky domu z 13. století, který patrně zanikl ve druhé čtvrtině 14. století požárem. Na ni navázala fáze výstavby už gotické tvrze v severní části tvrziště a poté zřejmě v první polovině 16. století rekonstrukce na renesanční zámeček (KOUŘILOVÁ 1977, 152–153).

Historické prameny spojují Kralice a jejich tvrz se stejnojmenným zemanským rodem, který má své kořeny ve 13. století, ale největší proslulosti nabyl za Jindřicha Kralického z Kralic 16. století. Po prodeji panství Janu St. ze Žerotína r. 1572 se kralická tvrz stává

THE KNIGHTS HOSPITALLER AND THEIR ROLE IN URBAN LIFE: THE ORDER'S HOSPITALS AND SCHOOLING AS A PHENOMENON OF MEDIEVAL TOWNS IN THE LANDS OF THE CZECH CROWN

ŘÁD JOHANITŮ A JEJICH ROLE V ŽIVOTĚ MĚST: ŘÁDOVÉ ŠPITÁLY
A ŠKOLSTVÍ JAKO FENOMÉN STŘEDOVĚKÝCH MĚST V ZEMÍCH KORUNY ČESKÉ

JIŘÍ MITÁČEK

Moravské zemské muzeum

ABSTRACT:

Based on the sources it appears that the urban element of the Order's Czech province was particularly dominant in the clerical section of the Order. Urban population had important role not only in the administration of Hospitaller churches, but also in the economic management of the Order's individual houses and the organisational-administrative structure of the entire province. Due to the exceptional standing of the priests in the Czech province, the sons of burghers could often become commanders in the smaller parish houses, which in the overall context of the Order was seen as unusual. Among the knights coming from towns we mainly find members of the leading patrician families from the large royal towns. Priors of some of the prominent convents frequently also became commanders of other houses of the Order. In several cases their function as a representative of a prominent house (in Prague, Kłodzko and Silesian Wrocław) also led to their appointment as the Czech prior's lieutenants. The close links of the Order with the urban environment is documented by the existence of many of the Order's hospitals and the extended network of Hospitaller parish schools in the towns. The Order's hospitals were provided more than likely by religious fraternities and "supervised" by Order's members. These hospitals cared not only for pilgrims and travellers, but also provided longer-term shelter for the poor and elderly (primarily *oblates* – elderly servants of nobleman or *donates* – people bound by commitments to life in a convent). Also Hospitaller parish schools in the towns were all dependent primarily on the exceptional standing and number of the Order's clerical elements within its Czech province. In contradiction to the usual opinion we can confirm in some houses of the Order not only liturgical texts, but also examples of the law and history books. The close links of the Order's schools and hospitals with the urban environment led to another deeper interconnection between the Order and urban patrician families, which then facilitated their sons' entrance into the Order and connection with urban society led to further waves of donations and pious gifts from members of burgher families.

KEY WORDS: Order of St. John of Jerusalem, Czech lands, The Czech Province, Medieval, Towns, Hospitals and Schooling, 13th–15th century.

INTRODUCTION

The study of the history of the Order of St. John of Jerusalem (the Hospitallers) in the Czech lands has advanced significantly in first decade of 21st century, though there is still important research to be carried out (particularly in urban areas; for example, in comparison with Polish medieval studies, represented primarily by the works of Marie Starnawska – STARNAWSKA 1999, 1995, 2000a, 2000b or 2004). Unfortunately, there are only a few books and encyclopaedias available which adequately examine the Order's history (VLČEK – SOMMER – FOLTÝN 1998 and FOLTÝN 2005, where the author of most of the entries concerning the history of the Hospitallers was the leading Moravian medievalist Libor Jan), as well as some recent chapters devoted to the Hospitallers (albeit only in the context of their house in Strakonice) in Miroslav Svoboda's monograph on the South Bohemian lords of Strakonice (SVOBODA 2010). We can also mention here the valuable older work on the

DIVADLO A LOUTKY RODINY PFLEGRŮ VE SBÍRCE MORAVSKÉHO ZEMSKÉHO MUZEA

THEATER AND PUPPETS OF THE PFLEGER FAMILY
IN THE COLLECTION OF THE MORAVIAN MUSEUM

JAROSLAV BLECHA

Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea, Brno
(MK000094862)

ABSTRACT:

In the progressive evolution of Czech puppet theatre, trade productions by the so-called folk puppeteers of the 18th and 19th centuries stood in for the lacking phenomenon of the comedian theatre of the so-called *tipi fissi* (fixed social types) which constituted a crucial evolutionary theatre degree in other European national theatre cultures. The Pfleger puppeteer family, originating at Zhoř near Tábor, was one of prominent Czech marionetteer dynasties. Two sons of Jan Pfleger – František Pfleger Sr. (1852–1937) and Vilém Pfleger (1869–1946) – settled down in Moravia.

My article analyses surviving authentic material out of František Pfleger theatre inventory, kept in the collection of Moravian Museum's Theatre History Department. Its quality renders it one of the most important sources of Czech itinerant marionette theatre.

KEY WORDS: Pfleger family, Czech puppet theatre, Czech marionette theatre, itinerant puppet theatre, tradition, half of the 20th century, puppet repertoire.

Tradičním marionetářstvím se na stránkách muzejního časopisu zabýváme pravidelně. Příspěvek v minulém čísle jsme věnovali moravské loutkářské rodině Nových, respektive Stanislavu Novému. Připomeňme krátce některá obecná historická fakta českého marionetového divadla.

Živnostenské produkce tzv. lidových loutkářů 18. a 19. století suplovaly v progresivním vývoji českého loutkového divadla chybějící fenomén komediantského divadla typů, který byl zásadním evolučním stupněm divadla v jiných evropských národních divadelních kulturách. Počátky česky hraného loutkového divadla spadají do druhé poloviny 18. století, kdy teprve pro takovéto aktivity vznikají ve světském prostředí vhodnější podmínky. Kočovní marionetáři jako první šířili svými relativně primitivními představeními divadelní kulturu mezi lidovými vrstvami. Jejich aktivity kulminovaly v období národního obrození, kdy dozrály v unikátní formu se stylotvorným faktorem v procesu utváření českého profesionálního divadla a stabilizovaly se jako uzavřený stylizovaný divadelní druh. Přelom 19. a 20. století však znamenal jistou stagnaci vývojových tendencí kočovného marionetového divadla, které se vedle novátorských výbojů uměleckých scén začalo jevit jako anachronické. Navzdory tomu mnoho marionetářů provozovalo svoje divadlo nadále, mnozí se dokonce i snažili s určitými uměleckými ambicemi přizpůsobit novým trendům. Nicméně v souvislosti s likvidací soukromého podnikání a posléze zákazem kočování pak toto tzv. ambulanti marionetové divadlo de facto oficiálně ukončil v padesátých letech 20. století administrativní zásah. Zůstala ovšem neobyčejně vlivná tradice, která v mnoha reminiscencích ovlivňuje podobu a funkce českého loutkářství neustále. Její progresivní prvky také vedly k úsilí a nakonec úspěšnému završení nominace prvku *Loutkářství na Slovensku a v Čechách*

HNÁT A PATRČKA, PRVNÍ MEDIÁLNÍ HVĚZDY Z DÍLNY ONDŘEJE SEKORY

HNÁT AND PATRČKA, THE FIRST MEDIA STARS CREATED BY ONDŘEJ SEKORA

TOMÁŠ PROKŮPEK
MZM - Oddělení dějin literatury

ABSTRACT:

The Czech cartoonist, journalist and writer Ondřej Sekora (1899-1967) created many characters for children, but he wrote and drew comic strips for adult readers, too. His longest and most popular strip series was called Hnát and Patrčka (Long Leg and Little Leg) and was published in the Lidové noviny newspaper in the years 1926-1933. The Hnát and Patrčka stories were also adapted into a puppet show and inspired other Czech comics.

KEY WORDS: Ondřej Sekora, Hnát and Patrčka (Long Leg and Little Leg), comic strip, Lidové noviny, puppet theatre .

ÚVOD

Sedm let před zrodem slavného Ferdý Mravence vytvořil Ondřej Sekora dvojici kreslených hrdinů jménem Hnát a Patrčka. I když jsou dnes fakticky zapomenuti, na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století s nimi Sekora slavil značné úspěchy, které umožnily přenést jejich příběhy ze stránek novin rovněž na divadelní prkna. Následující text podrobně přiblíží Hnátovu a Patrčkovu krátkou, leč v mnoha ohledech pozoruhodnou existenci.

Vznik Hnáta a Patrčky je - podobně jako vznik mnoha dalších Sekorových kreslených hrdinů - spjat s *Lidovými novinami*. Když do brněnské redakce tohoto významného prvorepublikového deníku Ondřej Sekora v roce 1921 nastoupil coby žurnalistický elév, k jeho úkolům vedle psaní a kreslení sportovních reportáží brzy přibýlo také vymýšlení zábavných obrázkových seriálů pro dětský koutek, ale i tvorba humorného stripu (několikapanelového komiksového pásku) pro pondělní sportovní stránku, která jinak přinášela shrnutí výsledků z víkendových zápasů a závodů. Pro malé čtenáře *Lidových novin* postupně vymyslel řadu zvířecích i dětských hrdinů a podobně zásoboval i dospělé sportovní fanoušky krátkými kreslenými etudami s nejrůznějšími komickými postavami. Na počátku dvacátých let nesli tito smyšlení sportovci jména jako Eda Fleischer, Tom Dlouhann nebo Ehedem Náhlů; nejprve však nic nenaznačovalo, že by se k nim Sekora chtěl opakovaně vracet podobně, jako to činil u protagonistů obrázkových seriálů pro děti. Už v roce 1922 se nicméně ukázalo, že má větší plány s hrdinou jménem Dr. Broušek z Vyškova (nakonec se objevil v 18 samostatných mikropříbězích a jednom delším, složeném z 6 epizod). Sekoru také zaujal ministerský předseda Antonín Švehla, kterého nechal vystupovat v pětidílném stripovém cyklu **Švehla ve Spartě**. Známy politik si tak v dresu s velkým S na prsou mohl vyzkoušet roli fotbalového brankáře (26. 11. 1926) i útočníka (28. 11. 1926), hod koulí (1. 12. 1926), přespolní běh (5. 12. 1926) a box (14. 12. 1926).

Ve stejném roce se Sekora rozhodl zkusit, jaké to je kreslit příhody vracejících se hrdinů pravidelně a dlouho. Pro tyto účely vymyslel vizuálně kontrastní dvojici zapálených sportovců, jež pojmenoval **Hnát a Patrčka** a následně jim věnoval mnoho tvůrčí energie.

MIKULÁŠKOVA POEZIE V KONTEXTU ČESKÉ LITERATURY 1945–1948

POETRY OF OLDŘICH MIKULÁŠEK IN THE CONTEXT
OF CZECH LITERATURE 1945–1948

ZDENĚK DRAHOŠ
Moravské zemské muzeum

ABSTRACT:

Oldřich Mikulášek is viewed by literary historiography as an intergenerational figure, creatively employing the poetics of both František Halas and Vladimír Holan. He also gets some mentions for Poetism, whose playfulness comes through in perhaps every one of his five decades as a poet. This article, concentrating as it does on his poetry of the latter 1940s, highlights his evident kinship with Group 42, as perhaps the closest affinity he can be said to have, for a poet anxiously protective of his own individuality. A kinship – of themes, tools and means, and yet this article also manifests how ‘half-hearted’ a kinship it was.“

KEY WORDS: Czech literature of the 1940s, Civilism, Group 42, non-classifiability under -isms, seven groupings of the emerging poetic generation 1946–48.

Poválečná česká literatura, samozřejmě v souladu s dějinným politickým vývojem, nemohla navázat na předválečnou situaci. Nový geopolitický půdorys na mapě světa, velmocenský vzestup Sovětského svazu, historický vstup komunistů do vlády, ustanovení Národní fronty (mj. snížení počtu politických stran na 4) byly realitou, které představitelé politického i kulturního života respektovali. Válečné a protektorátní provizorium vneslo do kulturního dění cenzuru (i sebezáchovnou autocenzuru). Již od června 1945 vydavatelství posílala k vyjádření své ediční záměry Ministerstvu informací, které svým publikačním odborem navázalo na činnost válečného Ministerstva školství a lidové osvěty, v jehož čele stál od roku 1942 Emanuel Moravec. Motorem poválečného pohybu československé společnosti se stávala Komunistická strana, která prostřednictvím svých ochotných sympatizantů z kulturního života (např. S. K. Neumann) formulovala i formovala novou kulturní politiku, v níž měl dominovat morální a národní význam nezkaženého Východu, proti nemocné kultuře Západu s jeho přežilým postmodernismem a zbytným estétstvím. Přes tato všechna směřování a záměry k vyhlášenému „Únoru 48“ je třilétí 45–48 na více než dvě desetky let obdobím tvůrčí svobody a rozvíjením několika -ismů: od realismu, přes spiritualismus, neosurrealismus, dynamoarchismus, ruralismus po civilismus.

Tento článek chce být příspěvkem k zařazení Mikuláškovy tvorby těchto let do kontextu dobové české poezie. V sekundární literatuře bývá připomínáno jeho mezigenerační východisko, básnické vlivy, afinity a poměrně výjimečně vazba na poetiku Skupiny 42, která právě sbírkou *Pulzy* i nevydanými *Ortely* (viz níže) je zásadní, byť částečná. Ta vazba netkví jen v lexiku (městské, řemeslné prostředí), civilismu, mýtizaci všedního dne, ale i v příběhovosti. Poprvé se tyto -ismy v Mikuláškově poezii projevují právě ve tvorbě poválečné, náznaky přicházejí již ve sbírce *Podle plotu* (mj. báseň *Zpověď*), plně se představují v již zmíněných *Pulzech* a přítomny jsou i v *Ortelech*. Následující text chce být příspěvkem ke konkretizaci jednak této příbuznosti, a jednak její částečnosti...

BRITSKÁ PODPORA BRNĚNSKÉHO DISENTU V 80. LETECH 20. STOLETÍ

BRITISH SUPPORT OF BRNO DISSENT GROUPS IN THE 1980s

PETRA PICHLOVÁ

MZM – Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření (ODKAZ)

ABSTRACT:

The article revolves around technological devices provided for Brno dissenters (in particular to Mr and Mrs Müller) by Jan Hus Educational Foundation, a British charity organisation during the 1980s. Chronological and factual aspects of Brno dissenters' activities are also given due treatment. The article opens with an account of the Müllers' samizdat efforts. Within those, principles significantly impacting their other unofficial struggle, were formed. A crucial event enabling Brno dissenters to get in contact with Jan Hus Educational Foundation was Jiří Müller meeting Roger Scruton in April 1981. Further cooperation could only evolve from there. First financial resources were provided for the purchase of audiotapes for recording certain lectures that were part of Brno home seminars, and an electronic typewriter. Substantial space is devoted to explore the effort invested in procuring up-to-date information technology (computers, printers, encrypted floppy disks). Here the origin of the Czech editor *Morning Star*, devised by Jiří Zlatuška, deserves a note. Chapters on videorecorders and camcorders contribute to understanding the situation. Thanks to the availability of videorecorders, the phenomenon of home cinemas (unofficial film viewing sessions in private homes) and the use of videocameras enabled the production of independent film documentaries. Emphasis is put on dissenting activities' methodological aspect, particularly the forms of conspiracy. The article strives to explore activities both on the Czech and the British sides. The British view of events could be elicited from a detailed study of documents deposited in the Jan Hus Educational Foundation Fund in MZM's sub-collection and from consultations with Barbara Day. The sources used for exploring events on the Czech part include literature now accessible, official documents of those times, as well as consultations with eye-witness activists, particularly Jiří Müller. The present work's objective is to document Czech-British collaboration on unofficial ground in the late 1980s and at the same time emphasize how Jan Hus Educational Foundation assisted independent Czech activities to in their development and expansion.

KEY WORDS: Jan Hus Educational Foundation, Vzdělávací nadace Jana Husa, Jiří Müller, Bronislava Müllerová, Roger Scruton, samizdat, grey zone, conspiracy, audiocassettes, Božena Komárková, electronic typewriter, edition *Prameny*, courriers, videorecorders, home cinemas, home seminars, Tuzex, dubbing, Wolfgang Stock, computer, Barbara Day, Czech editor *Morning Star*, Jiří Zlatuška, printer, encrypted floppy disk, camcorder, videodocumentaries, Petr Oslzlý, Aleš Záboj, Miroslav Pospíšil.

ÚVOD

Obsah naší statě charakterizuje citát z úvodního slova Petra Oslzlého ke katalogu výstavy *Zlevněné zboží*, která se konala ve francouzském městě Rennes roku 1992: „Život bujel a kolotal... přidušován pod pokličkou.“ (OSLZLÝ 2010) Plně totiž vystihuje atmosféru doby, které se v textu věnujeme. Pod šedou pokličkou normalizace v letech 1984–1989 bujely a kolotaly příběhy vzájemné podpory ve snaze vydobýt si prostor svobodného myšlení a tvorby. Těchto příběhů bychom v rámci bývalého Československa mohli najít mnoho. V této práci se věnujeme pouze jednomu z nich, který se týká dění v Brně a je založen na česko-britské spolupráci. Pramen tohoto dění spatřujeme v osobnosti britského filozofa, estetiky a politologa Rogera Scrutona, který stál na počátku spolupráce československých disidentů s britskými vzdělanci a podílel se na zrodu charitativní organizace Jan Hus Educational Foundation (dále JHEF) v Oxfordu. Roku 1981 došlo v Brně

DOKUMENTY - DOCUMENTS - DOKUMENTEN

PAMĚTI ARCHEOLOGA KARLA VALOCHA (1920–2013)

Přepsal a poznámkami opatřil
MARTIN OLIVA

Stých narozenin se náš milý kolega Karel Valoch žel nedožil, ač jsme mu to pod dojmem jeho neutuchající svěžesti všichni přáli a jako našemu prvnímu archeologu i předpovídali. Místo oslavy, která by se v současné koronové době stejně nekonala, jsme připravili alespoň vydání jeho jedinečných vzpomínek. K vytvoření jejich písemné podoby jsem svého učitele a předchůdce vybízel po řadu let. On sice jejich potřebu uznával, ale nereagoval, protože měl stále na práci stále něco přednějšího. A tato práce ani s pozdním věku neustávala, ale naopak jakoby narůstala, snad někdy i k autorově škodě. Jeho zdrženlivost tedy byla zcela věrohodná. Smířili jsme se tedy s tím, že nám své vzpomínky zůstane dlužen, resp. že je budeme mít jen v podobě třídičného pořadu z cyklu *Osudy*, uvedeného na stanici Vltava roku 2013. Jen pouhou náhodou se ukázalo, že několik chvil k sepisování paměti a reflexi si přece jen našel. Objevili jsme je v obrovském množství publikací, dopisů a písemností, předaných do Moravské galerie s pozůstalostí badatelova syna Jiřího, světoznámého znalce moderního umění. Připletly se tam v podstatě omylem, protože hlavní část docentovy pozůstalosti se do Ústavu Anthropos MZM dostala již roku 2013. Nejcennější části paměti se týkají rozehnaného a dnes zapomenutého, ale kulturně přitom velmi vyspělého prostředí brněnských Němců. Vzpomínky vydávají svědectví o objevech tehdy nových (a v podstatě posledních důležitých) lokalit v Moravském krasu, jaké se už nikdy nebudou opakovat, a o průzkumech nejdůležitějších povrchových lokalit, na jejichž podkladě K. Valoch podstatně doplnil obraz našeho paleolitu.

Celý text byl napsán mezi lety 1992 a 1998 v pouhých sedmi dnech: 21. 6. 1992 (8 stran), 15. 8. 1992 (3 strany o tzv. II. Věstonické Venuši, zde nezahrnuto), 22. 8. 1992 (3 strany o nástupu do MZM), 23. 8. 1992 (2 strany o shromážděné sbírce), 13. 2. 1994 (3 strany o činnosti v MZM), 3. 7. 94 (1 strana o kolezích v MZM), 30. 9. 1998 (3 strany o J. Jelínkovi, B. Klímovi a mladých nástupcích). Zjevně jde o první nástřel nepřiliš stylizovaného textu, bez větších oprav a škrtnů, jen s několika vložkami. Rukopis však byl psán úhledněji než Valochovy záznamy v denících, o letmých poznámkách ani nemluvě, protože ty mnohdy nedokázal přečíst ani on sám. Proč nás však o nich neinformoval a někomu je nesvěřil? Vysvětlení najdeme hned v první větě, že totiž vzpomínkám přičítal jen archivní význam, a možná chtěl, aby byly objeveny až po jeho smrti. Jistě si tím mnohé ušetřil, a pak už je jen na jejich objevitelích, zda je vydají nebo ne.

Netušil, že podobná svědectví se po letech stanou vítaným doplňkem *oral history*, která je vysoce zhodnotí a vytáhne na světlo denní. Podobně jako u jiných dokumentů se pak již nebude dbát na to, že snad byly původně určeny jen zasvěceným zájemcům, a navíc možná jen těm diskretnějším. Vzdor této dokumentární bezohlednosti, vedoucí dnes nezřídka i k uveřejňování osobních dopisů, jsme některé příliš osobní pasáže a soudy vynechali, doplnili několik křestních jmen a sloves, a přemístili pár slov. Smysl výpovědi se ovšem nikde nezměnil. Následuje text K. Valocha.

Následující vzpomínky mají čistě archivní ráz a význam. Chci zachytit to, co si vzpomínám o počátcích své práce v paleolitu. Protože můj vstup do archeologie je

OBSAH - CONTENTS - INHALT

OLIVA, M.: Krumlovský les II-East: recent excavations of the Mesolithic mining area Krumlovský les II - východ: nové výzkumy mezolitické těžební oblasti	167
STUHLÍK, S.: Přehled bádání o mohylové kultuře na Moravě v 19. a 20. století Die Übersicht der Forschungen über die Hügelgräberkultur in Mähren im 19. und 20. Jh.	181
MĚCHUROVÁ, Z.: Starší středověká keramika z tvrze v Kralicích nad Oslavou Die ältere mittelalterliche Keramik von der Feste in Kralice nad Oslavou	231
MITÁČEK, J.: The knights hospitaller and their role in urban life: the order's hospitals and schooling as a phenomenon of medieval towns in the lands of the Czech crown Řád johanitů a jejich role v životě měst: řádové špitály a školství jako fenomén středověkých měst v zemích koruny české	251
BLECHA, J.: Divadlo a loutky rodiny Pflegrů ve sbírce Moravského zemského muzea Theater and puppets of the Pflieger family in the collection of the Moravian museum	271
PROKŮPEK, T.: Hnát a Patrčka, první mediální hvězdy z dílny Ondřeje Sekory Hnát and Patrčka, the first media stars created by Ondřej Sekora	297
DRAHOŠ, Z.: Mikulášková poezie v kontextu české literatury 1945–1948 Poetry of Oldřich Mikulášek in the context of Czech literature 1945–1948	315
PICHLÍKOVÁ, P.: Britská podpora brněnského disentu v 80. letech 20. století British support of Brno dissent groups in the 1980s	321
DOKUMENTY - DOKUMENTE - DOCUMENTS	
Paměti archeologa Karla Valocha (1920–2013) (M. Oliva edit.)	355